

A photograph of a man sitting on the deck of a sailboat, looking out at the ocean. A large white sail is visible above him. The scene is captured in a warm, golden light, suggesting late afternoon or early morning. The man is shirtless and wearing shorts, sitting on a dark blue cushion. A stack of books is visible on the deck in the foreground.

Aquell regust d'ampla llibertat

Memòria de Josep Lluís Savall

AQUELL REGUST D'AMPLA LLIBERTAT

Memòria de Josep Lluís Savall

Col·lecció

AQUELL REGUST D'AMPLA LLIBERTAT

Memòria de Josep Lluís Savall

Cossetània
EDICIONS

Editat amb la col·laboració de

Primera edició: desembre del 2007

© els autors
© Cossetània Edicions

Edita: Cossetània Edicions
C. de la Violeta, 6 • 43800 Valls
Tel. 977 60 25 91
Fax 977 61 43 57
cossetania@cossetania.com
www.cossetania.com

Fotografia de la coberta: Emili Armengol

Disseny i composició: Imatge-9, SL

Impressió: Gràfiques Moncunill, SL

ISBN: 978-84-9791-326-3

Dipòsit legal: T-2.071-2007

Índex

Presentació, <i>Josep A. Burgasé Rabinad</i>	7
Memòria de Josep Lluís Savall, <i>La Gent del Llamp</i>	9
Paisatge, <i>Antoni Torrell</i>	13
Butlletí particular, <i>Josep A. Baixeras</i>	15
El somriure infinit, <i>Mireia Mata</i>	17
«Pep, Irene...», <i>Mar Anton i Andreu Pulido</i>	19
Josep Lluís Savall en el record, <i>Joaquim Mallafrè</i>	21
«Nascut a la platja de Cambrils...», <i>Mercè Toldrà</i>	23
El meu Pep Lluís, <i>Jesús Figueras</i>	25
Sense títol, <i>Pere Espanyol</i>	31
Aportació a <i>El vocabulari dels pescadors de Cambrils</i> , de Josep Lluís Savall Rom, <i>Pere Navarro</i>	33
Sense títol, <i>Agustí Domingo</i>	51
Els colors dels dies, <i>Fermí Roig</i>	53
Mort d'estiu	53
Record de tardor	54
Absència d'hivern	55
Llum de primavera	56

Death To Rise, <i>Marcel Pey</i>	57
The killing moon	57
Nirvana	58
In the floor flames	59
The black light	60
Death to rise	61
«Dolç Aríon...», <i>Maite Blay</i>	63
«Amolla...», <i>Lluís Figuerola</i>	65
Tan viva la flama suau, <i>Adam Manyé</i>	67
Sense títol, <i>Anton Roca</i>	69
Recordant l'eternitat, <i>Lurdes Malgrat</i>	71
Girona, <i>Josep Bargalló</i>	79
Conte per a una nena, <i>Nuri Mariné</i>	81
L'amor de les tres taronges, <i>Magí Sunyer</i>	89
El naufrag, <i>Joan Cavallé</i>	93
Textos de Josep Lluís Savall	101
«Això era en els temps de la vela...»	103
L'estranger i la nina	107
Nueses mitològiques	109
«Hi havia una vegada...»	111
1.000 milles	115

Presentació

El Port de Tarragona no podia deixar passar l'ocasió de participar en aquest llibre d'homenatge a en Josep Lluís Savall, cambrilenc compromès amb la mar i la seva gent. De fet, en Josep Lluís Savall va formar part de diferents projectes que, en el seu moment, va engegar el Port de Tarragona, institució que, com és ben sabut, ha tingut i té una especial sensibilitat per promoure i difondre tot el que és el nostre patrimoni marítim.

Així doncs, hem de destacar la seva tasca com a cap d'estudis de l'Escola Taller, creada el 1992 i promoguda per l'Autoritat Portuària de Tarragona amb el patrocini de l'INEM en col·laboració amb el Fons Social Europeu, que tingué com a principal objectiu la recuperació i la promoció d'oficis artesans vinculats amb la mar, com ara la vela tradicional, els mestres d'aixa, la reparació de motors nàutics i la reparació i construcció de bastiments de fibra.

El present llibre és, per tant, un homenatge i alhora un recorregut que pretén mostrar tots aquells aspectes que conformaren la tasca d'en Pep Savall, que, com es podrà veure, abraçà camps diversos però que sempre tingué com a fil conductor la recuperació i la reivindicació del fet mariner, ja fos des del seu vessant de filòleg com des de la seva nissaga de fill de família pescadora.

Josep A. Burgasé Rabinad
President de l'Autoritat Portuària de Tarragona

Memòria de Josep Lluís Savall

Aquest és un llibre escrit com a homenatge a Josep Lluís Savall i Rom, mariner, filòleg i president de La Gent del Llamp, un home d'esquerres, de nació catalana, ciutadà dels Països Catalans i de la mar Mediterrània, de temperament alegre malgrat les tempestes que va haver de suportar, que va morir el trenta de juliol de l'any dos mil sis a Girona, víctima d'un càncer, la malaltia que encara no dos anys abans s'havia endut la seva companya Irene. Els que hi hem participat tenim en comú l'amistat amb el Pep, i no hem trobat altra via millor d'expressar-la i d'intentar perpetuar-ne la memòria que la de l'art —literatura, pintura, *collage*, fotografia—, amb la seguretat que al lector engrescat que era el Pep li hauria vingut de gust i que a molts que el van conèixer i tractar els agradarà llegir i tenir aquest llibre.

El Pep va emmalaltir i morir massa aviat, quan tots els projectes vitals que havia iniciat eren extremadament tendres, i calia que ell hi fos per tirar-los endavant. Fill de Cambrils, profundament cambrilenc —ni que cada vegada es reconegués menys en aquest hipermercat turístic en què s'ha convertit la bella vila de la seva infantesa—, va anar a pescar des de jovenet en la barca de la família, la *Rosa Tecla*, i va quedar posseït per la mar durant la resta de la vida. Només dues passions més el van distreure de la marineria, l'amistat —amb la derivació suprema de l'amor— i la filologia, la passió per la llengua catalana i per la literatura. Professor ocasional durant uns quants anys, va reorientar l'activitat cap a la mar, primer a Tarragona, amb el projecte del Museu Marítim, després a Barcelona, on no va establir mai residència fixa, viatger sofert en tren, des de Tarragona i Girona.

La Gent del Llamp ha elaborat aquest llibre amb la màxima devoció. Hem volgut que fos el primer número d'una nova etapa editorial i hem convidat a

participar-hi persones properes a l'homenatjat, que han respost generosament a la crida. Demanem disculpes a aquells que s'hi haurien afegit i als quals, per distracció, no ha estat demanat. Als que hi figuren, el nostre agraïment, i, entre els que al final no s'han decidit a escriure-hi, volem esmentar molt en especial la Mariona Savall, neboda del Pep, que ens ha facilitat material i que ha tingut cura de l'edició de part dels textos del seu oncle. També volem expressar gratitud cap a David Oliver, director de la revista *Mardemars*, Emili Armengol, autor de la fotografia de la coberta, i a l'Autoritat Portuària de Tarragona, per l'ajuda econòmica per a la publicació.

El llibre s'ha concebut com una combinació de peces literàries i gràfiques de manufactura diversa i consta de dues parts clarament diferenciades: en la primera s'hi reuneixen els homenatges; en la segona, una selecció de l'obra escrita de Josep Lluís Savall, exclosa, per raons d'extensió, la monografia sobre el llenguatge dels pescadors de Cambrils. La primera narració, sense títol, es va publicar en el llibre d'homenatge a Jaume Vidal Alcover *He inventat un horitzó* (Camp de Tarragona, 1983, p. 73-77); les dues següents, «L'estranger i la nina» i «Nueses mitològiques», com a glosses a dos *collages* d'Antoni Torrell (*Punt i seguit*, La Gent del Llamp, 1991, p. 33-34 i 37); la següent, també sense títol, és una prosa destinada al consum familiar, inèdita fins ara; la crònica de viatge «1.000 milles» va aparèixer repartida en quatre números de la revista *Mardemars* (n. 5, 6, 7 i 8, setembre del 1999 – febrer del 2000) i es pot llegir agrupada per primera vegada en aquest llibre.

L'hem volgut encapçalar amb la poesia, inèdita, que Jaume Vidal Alcover havia dedicat al Pep, amb l'absoluta seguretat que tots dos, mestre i deixeble, s'hi haurien avingut. El títol, l'hem extret de la narració que el Pep va fer d'una navegació per la Mediterrània occidental. És una frase que expressa la manera de ser del Pep més que cap altra de les que va deixar escrites, per aquest motiu hem volgut que encapçalés i tanqués el llibre: «Aquell regust d'ampla llibertat».

La Gent del Llamp

A Josep Lluís Savall

Oh, mar! I t'he de veure
per damunt les teulades
de Tarragona,
allà les fines veles,
els meus amors,
l'alçada escuma de les ones vives,
allà la fresca
ventura del meu cor:
homes i dones
que donaren sentit
a la difícil vida meva,
oh, mar!, estatge
de tot el paradigma
de l'únic verb
certament immortal
de la gramàtica!

Jaume Vidal Alcover

27.VI.86

© Antoni Torrell, *Paisatge*

Butlletí particular

En record de Josep Lluís Savall (†)

La notícia de la mort del Josep Lluís va arribar-me amb molta rapidesa, gràcies als amics comuns. En canvi, és culpa només meva —i val a dir, de les arítmies convencionals de les vacances d'agost— que hagi trigat uns dies a llegir la pàgina commoguda d'*El Punt* en què el Magí Sunyer ho va fer conèixer als lectors. L'amistat del Magí amb el Josep Lluís era més íntima i antiga que la meva, i és dir molt. Perquè resultava fàcil estimar-lo, en tots els sentits del mot amb què els catalans substituïm regularment els verbs *querer* castellà i els *aimer* i *cherir* francesos. Per la intensitat del lligam que els unia no m'ha estranyat que l'escriptor Sunyer, ofegat avui pel dolor, no faci al·lusió dins la seva nota periodística a una qualitat que l'amic perdut posseïa amb escreix, virtut que, d'altra banda, sol considerar-se com a oposada i àdhuc poc compatible amb la mateixa mort —i això, per tots aquells que contempen la transcendència embolcallada amb boires denses. Parlo de l'*alegria*: les persones que coneixien el Josep Lluís se sentien gairebé sense excepció tot d'una guanyades per una joia cordial. Per ella sola ja gratificant i agraïda.

Els europeus vam tenir l'encert no fa gaires anys de fer present l'alegria a totes les nostres grans solemnitats: entre tots vam aconseguir-ho incorporant-la a l'himne comunitari mitjançant els ajuts de Schiller i de Beethoven. Durant un cert temps molts creien —jo mateix— que, més exactament, es tractava d'una trampeta creada per l'autocensura de Schiller: *Freude* ('alegria') substituïa, deien, la políticament incorrecta *Freiheit* ('llibertat'), i no cal dir que a Beethoven, fanàtic d'aquesta darrera, l'equívoc ja li hauria anat bé. Segons investigacions posteriors de la crítica literària, avui més aviat hom explica la ja tan famosa *Oda a l'alegria* com un senzill poemeta que Schiller va escriure per a una concreta circumstància: les lògies maçòniques alemanyes de la segona

meitat del segle **xviii** es complaien en el curs de llurs reunions a animar-se recíprocament amb recitacions i càntics al·lusius a la solidaritat i l'agermanament entre els éssers humans. Schiller, que aspirava a ésser acceptat per un d'aquests grups —la qual cosa, finalment, va aconseguir—, els féu present del seu poema, el qual, en l'endemig, s'havia fet molt popular per totes les terres de parla alemanya. Popular, fins al punt que Beethoven, ja en el tombant del segle **xix**, en planejar una de les seves obres més ambicioses, de totes passades va voler que la lletra de l'*Oda*, subratllada per la pròpia melodia grandiosa, en constituís la cloenda irreprotxable: l'actual himne europeu.

Deixeu-me, doncs, tot perdonant-me la pedanteria, de publicar, amb retard, aquest insignificant homenatge a l'amic desaparegut.

Josep A. Baixeras

El somriure infinit

De persones com ell en quedaven poques... entre els que busquen el motiu diari per a l'enfrontament, els que cerquen en el record motius de rancúnia, els que es neguïtegen si plou i encara més si fa sol... ell era un tipus estrany.

Algú podia haver pensat que era un defecte. Algun tipus de malformació que fes que el rictus de la cara fos sempre somrient. Qui sap, potser les dents massa grans, les barres desajustades o els llavis rebels que no feien la seva tasca...

També es podria haver pensat en alguna altra mancança; potser el cas era que no acabava d'apreciar les coses com realment eren, tal vegada li mancava el punt de connexió amb la realitat que fa que algunes persones no hi acabin de tocar, o fins i tot no tenia capacitat per a veure el costat complicat de les coses...

Bastava parlar-hi una estona per descobrir que no es tractava de res d'això; calia compartir unes quantes hores per a entendre que era fruit d'una manera de ser i veure la vida; tant de bo bastés una vida per a aprendre a ser com ell...

Aquell home tenia la capacitat d'afrontar els reptes que la vida li va anar posant al davant, no pocs, amb un optimisme tranquil, creient i fent creure a les persones del seu voltant que els projectes i els somnis podien esdevenir realitat, recordant amb un somriure les males passades que la vida li havia fet, i imaginant un futur millor per a la seva família i el seu —nostre— malaurat país. Sense sentir aquella fel que tendeix a omplir-nos el cor quan recordem tants d'anys de misèries i d'opressió.

I la cosa no acabava aquí. La seva era una actitud personal, però francament encomanadissa. Estar a prop seu sempre era una oportunitat de parlar, de fer bromes, d'arreglar el món, criticar-lo, com fan els grans conversadors, gènere de persones de què formava part, però sense fer-se mala sang. Els temes més dolços eren amb ell un motiu d'alegria tranquil, els més amargs, una proposta de futur millor.

Tant era així que es va arribar a convèncer que ningú podia amb ell, que el seu somriure seria el talismà que faria recular el pitjor dels averanys, que, com feia ell mateix, res no faria entristir les persones que vàrem tenir la sort de viure al seu costat.

I per un cop, segurament només un, ens va enganyar. Va deixar tots els amics i amigues esperant la propera cita, va deixar la feina —tanta— per fer, els seus estimats per compartir moltes coses, la filla per pujar...

Però com deia ell sovint, tirarem endavant. Ens espera, per a la propera cita, per acabar la feina, per fer una altra xerrada, per compartir tot el que anem vivint cada dia... amb el seu somriure, ara infinit, a la lluna, com diu l'Helena.

Nosaltres hi anem cada nit.

Mireia Mata

Pep, Irene,

Com esteu? Nosaltres, per aquí, anar fent. Tot està igual. Bé, igual no, de cap manera: vosaltres no hi sou. La vida se'ns fa més dura, així: com trobem a faltar riure'ns amb vosaltres de tanta imbecilitat, de tant d'absurd!

Entre els nostres pensaments, els nostres records, ens queden les vostres paraules, però que ens consolen molt sovint, i la vostra actitud, que ens ajuda a continuar sobrevivint. Que diferents que éreu! Tu, Irene, tan forta, tan valenta, amb les idees tan fermes, sense vacil·lar mai, viatgera incansable. I tu, Pep, tan pacient, gran conversador, amic dels teus amics, dels nostres amics.

Però quant teníeu, teníem, en comú! Enyorem el vostre coneixement del món, les xerrades sobre la vida, el món, la política, les llengües, el català, l'ensenyament... L'ensenyament, Irene... Al Servei ens faltes, també: la teva força, la teva rebel·lia...

L'Helena està bé, ja ho sabeu: la va deixar en bones mans. No ens veiem gaire, però amb la Mireia i la Magdalena parlem sovint i ens expliquen els seus progressos. I això ens conforma una mica: tenint-la a ella us tenim a vosaltres. I no patiu: sempre sereu amb ella, sempre sabrà de vosaltres. Entre tots li transmetrem la vostra imatge, les vostres idees.

Quan et vam acomiadar, Irene, ens van demanar que et llegíssim alguna cosa. En aquell moment no vam gosar: el dolor ens ho impedia. Si haguéssim pogut, llavors t'hauríem llegit aquest poema de Borges. El que llavors encara no ens podíem imaginar de cap manera (o en tot cas no volíem ni pensar-hi; era massa fort) és que en Pep t'acompanyaria al cap de pocs mesos. Us el llegim ara, doncs, el poema, a tots dos:

Everness

Sólo una cosa no hay. Es el olvido.
Dios, que salva el metal, salva la escoria
y cifra en Su profética memoria
las lunas que serán y las que han sido.
Ya todo está. Los miles de reflejos
que entre los dos crepúsculos del día
tu rostro fue dejando en los espejos
y los que irá dejando todavía.
Y todo es una parte del diverso
cristal de esa memoria, el universo;
no tienen fin sus arduos corredores
y las puertas se cierran a tu paso;
sólo del otro lado del ocaso
verás los Arquetipos y Esplendores.

No podem dir-vos res més. Ens rebel·la haver d'escriure-us ara, ens fa ràbia haver de dir-vos que us trobem a faltar, que enyorem les nostres converses, les vostres paraules, els riures, els nostres dinars, el vostre suport, la vostra companyia. Ens dol no trobar-vos a Portbou, a Cambrils, a Tarragona, a Girona, davant aquest mar nostre que tant estimàveu. Haver de pensar que no hi ets, Irene, quan sentim a parlar de Berlín, o de Florència, Pep... Però tot i així us ho volem dir: us recordarem sempre, sempre sereu amb nosaltres.

Res més, doncs. Descanseeu, i vigileu-nos, perquè encara us necessitem: ens heu ensenyat a ser una mica més valents, però encara no en som prou; us hem de saber al nostre costat per resistir.

Girona, febrer del 2007

P. D. No vam tenir temps de donar-vos les gràcies. Ho fem ara, amb retard: gràcies pel vostre suport, pel consol en aquells moments tan difícils, per haver-nos fet conèixer la serenor, l'experiència, la valentia, la força, la fortalesa, la paciència, de la Magdalena, de l'Antònia, d'en Josep, que ens ajuden a superar una mica millor, només una mica, la magnitud de la mort, la injustícia. Un preu massa alt, però.

Mar Anton i Andreu Pulido

Josep Lluís Savall en el record

Josep Lluís Savall Rom és un d'aquells alumnes que continuen sent amics encara que ja no els tinguis a classe i que, per temps que passi, et reben o te'ls retrobes, en algun acte en què intervens o en què coincidis, amb el rostre familiar de la quotidianitat afectuosa. Malauradament, no ens veurem més que en el record, un record fraccionat, fet de pinzellades, de gestos, de situacions concretes, d'esquitxos on hi és constant el seu somriure vital i acollidor.

El Josep Lluís coneixia Cambrils, el mar de la Frau, i el gust de les paraules salabroses no li venia de l'escola sinó de les seves sortides quan anava a pescar al llum. Vaig formar part del tribunal que va jutjar la seva tesi de llicenciatura, una tesi que va obtenir la III Beca de Recerca Premi Memorial Josep Maria Prous i Vila l'any 1988 i que va ser publicada per l'Associació d'Estudis Reusencs. El Dr. Joan Veny en va fer el pròleg, on admirava la riquesa del treball de Savall:

Efectivament, al primer contacte que vaig tenir amb l'autor del treball, vaig adonar-me que aquest estava xop del tema; era com si hagués nascut dins una barca; formaven part del seu vocabulari habitual l'*arjau*, el *bossell*, el *dull* i les *escues*, els seus pulmons havien aspirat l'aire salobre de posidònies i eflorescències marines i no podia viure sense el balandreig de bastiments i de gussis.

Bé, aquestes paraules situen el llibre i el que se'n pot esperar quan es llegeixen els noms de bastiments, aparells, tipus de pesca, i de diversos temes del ram fins a acabar amb les frases fetes i refranys que el llenguatge mariner ha creat.

També recordo el Josep Lluís dels dies lluminosos de Mallorca, al mateix mar, una mica més enllà, en uns cursos d'estiu a la Porciúncula, inoblidables. Al llarg de la dècada dels vuitanta, captat per l'Aina Moll, cada estiu vaig fer de professor en uns cursos universitaris i de català per a estrangers, en un lloc

espaiós, resguardat de la gresca turística per un entorn franciscà, a cent metres de la platja, on vivíem professors, alumnes i onades en una síntesi perfecta d'estudi i de lleure, de classes del Dr. Badia o de F. de B. Moll, i de cremats, cossiers, balls mallorquins i cançons del Biel Majoral. Jo hi anava amb la dona i els fills, que van anar creixent cada estiu en la companyia dels fills d'altres professors més o menys de la meua quinta: el Joan Martí, el Joan Solà, la Teresa Cabré, el Ramon Cerdà, el Joaquim Rafel... No és estrany que els cursos atraguessin alumnes d'arreu dels Països Catalans i de l'estranger i tot. La presència de Jaume Vidal Alcover i M. Aurèlia Capmany a Mallorca durant els estius, que també hi feien classes, era un al·licient més per als alumnes de Filologia Catalana de la futura Universitat Rovira i Virgili, per als quals el Jaume i la Maria Aurèlia eren gurus i punts de referència ineludibles. I a Mallorca, les coques de verdures o amb mussola, els frits i els tombets que ells preparaven afegien alegria a la cultura. Josep Lluís Savall va ser un d'aquests alumnes que hi van venir, em penso que més d'un any. En tot cas, el veig a la platja, amb els seus companys Joan Cavallé i Odile Arqué, afegits als actes comuns o fent la seva via, en el ple esclat de la seva primera joventut.

Parlar d'algú és, sovint, parlar d'un mateix, de l'empremta més o menys profunda que ha deixat en els propis records, en la petita part de vida compartida. No és gran cosa. No voldria apropiarme l'amistat del Josep Lluís com si tota la vida haguéssim menjat al mateix plat, que és el que sembla de vegades en els escrits commemoratius on els simples saludats passen per amics de tota la vida. No, no hem menjat al mateix plat tota la vida, però uns quants plats de gramàtica, de converses amenes, de simpatia, de suquet de peix i de flaons, sí que els hem compartit. Modestament, n'evoco el perfum un moment i em sap greu, molt de greu, que el seu viatge s'hagi acabat tan aviat. No hi ha record que valgui. Però potser sí que deixar un bon record és una bona manera de viure, de salvar-se.

Joaquim Mallfrè

Nascut a la platja de Cambrils en una família de pescadors on la mar ho era tot, o gairebé tot per a ell. Semblava que tenia simbiosi amb les barques, aquelles fustes bastides arran d'aigua per gent de voramar continuadora de vells oficis tradicionals: «formaven part del seu vocabulari habitual l'*arjau*, el *bossell*, el *dull* i les *escues*; els seus pulmons havien aspirat l'aire salobre de posidònies i efflorescències marines i no podia passar sense el balandreig de bastiments i de gussis», perquè l'anada al llum i la passió per la vela llatina l'havien enganxat a la vida arran d'aigua.

Inquiet pel coneixement —no volia perdre calada— i la salvaguarda d'un patrimoni marítim, referent dels seus majors, va fer de les barques i dels llibres les veles propulsors de la seva vida al Camp de Tarragona.

La pertinença a diferents moviments associacionistes com La Gent del Llamp i L'Arjau, entre d'altres, així com la seva dedicació professional li van permetre difondre els coneixements adquirits i donar contingut als objectes patrimonials. Ara ens arriben en forma de llegat intel·lectual.

Un dia l'Empordà el va seduir i va arribar l'Helena però, malauradament, un temps després va salpar mar endins i ens va deixar per no tenir estiba.

Cadascun de nosaltres, en diferents moments de les nostres vides, vam participar de la seva simpatia, del seu entusiasme i d'un somriure franc.

Ara, com a bon mestre del llenguatge que vas ser, deixa'ns emprar unes paraules adreçades a tu per dir-te,

PER SEMPRE, PEP

Tarragona, 29 de març de 2007

Mercè Toldrà

El meu Pep Lluís

Quan Magí Sunyer em proposà d'escriure un article sobre el Pep Lluís Savall per incloure'l en una publicació d'homenatge impulsada per La Gent del Llamp, de seguida vaig entomar la idea i vaig posar fil a l'agulla tot i que la relació amb el Pep hagi sigut un pèl esbiaixada, com tot seguit explicaré.

El vaig conèixer a la Universitat de Tarragona quan encara era una delegació de la de Barcelona. D'això ja en deu fer una vintena d'anys ben repicats. Era més jove que jo. Jo devia estar a punt d'acabar la llicenciatura de Geografia i Història quan ell tot just començava. Recordo que el trobava al bar de la Universitat. Ell hi estava assegut amb una noia, un al davant de l'altre, no se'ls veia gaire animats, amb una beguda davant de cadascú, ell fumava l'etern Ducados, que el va acompanyar fins al final dels seus dies. Creuàvem unes paraules cordials i me n'anava cap a les meves ocupacions. La relació a la Universitat era escassa atès que, malgrat que un cop acabada una llicenciatura jo hi continués estudis de Filologia Catalana, ben just devíem coincidir en alguna assignatura. La relació amb ell era, doncs, intermitent. Era una aparició i una desaparició. Com quan estàs en un espectacle i s'encenen els flaixos de les màquines de retratar. De la mateixa manera. Igual, igual. El Pep anava apareixent de tant en tant. La meva retina anava copsant d'una manera esparsa la presència, l'activitat, la vida del Pep Lluís. En aquell temps, ara ja llunyà, jo també vivia una mena d'exili interior que feia que no seguís de prop l'efervescència literariocultural que s'havia congriat al voltant del Jaume Vidal Alcover, justament a redòs de l'activitat acadèmica que duia a terme a la universitat tarragonina.